

TAJUK:

**PENGAPLIKASIAN MOTIF BUNGA MELUR 3 DIMENSI MENGGUNAKAN TEKNIK
SULAMAN DALAM PROSES PENGHASILAN REKA CORAK PADA PRODUK
AKSESORI.**

OLEH:

NORSYAMIRA BINTI OSMAN

C17A0189

Fakulti Teknologi Kreatif Dan Warisan

UNIVERSITI MALAYSIA KELANTAN

2021

PERAKUAN TESIS

Saya akui karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan dan ringkasan yang setiap satunya telah dijelaskan sumbernya.

Tandatangan

Nama Pelajar : Norsyamira Binti Osman

Nombor Matrik : C17a0189

Tarikh :

Disahkan oleh:

Tandatangan Penyelia

Nama Penyelia :

Cop :

Tarikh :

PENGHARGAAN

Alhamdulillah, puji dan syukur kepada Allah kerana dengan limpah kurniaNya penulis dapat menyiapkan kajian ini sebagai melengkapkan keperluan kursus Ijazah Sarjana Muda Teknologi Kreatif dengan kepujian, Universiti Malaysia Kelantan dengan sebaik mungkin dan dengan tepat mengikut tempoh masa yang telah diberikan.

Sehubungan dengan itu, pada kesempatan ini penulis ingin merakamkan ucapan penghargaan dan terima kasih kepada Dr Norhasliyana Hazlin Binti Zainal Amri, selaku pensyarah penyelia kerana dengan sabar memberikan bimbingan dan banyak meluangkan waktu sehingga kajian ini disiapkan. Usaha beliau untuk membantu penulis menyiapkan tesis ini amatlah dihargai dan semoga ilmu pengetahuan yang telah beliau berikan dapat penulis memanfaatkan sepanjang penyelidikan.

Akhir terima kasih ini ditujukan buat rakan-rakan dan ahli keluarga penulis. Sepanjang penghasilan tesis ini, penulis telah menghadapi pelbagai jenis cabaran dan kesulitan iaitu dari segi mental dan fizikal. Namun, adanya rakan-rakan dan ahli keluarga telah banyak memberikan pertolongan dan sokongan samaada sokongan emosi dan kewangan sepanjang penulis menjalankan kajian ini.

Abstrak

Kajian ini bertujuan untuk mengkaji motif bunga melur yang dijadikan rekaan corak pada produk aksesori iaitu beg wanita dengan menggunakan teknik sulaman 3 dimensi. Bunga melur telah disenaraikan dalam 7 jenis bunga kebangsaan di Malaysia selain bunga raya, bunga kenanga, bunga cempaka, bunga mawar, bunga teratai dan bunga tanjung. Masyarakat pantai timur lebih cenderung mengenali bunga melur kerana bunga melur banyak dikaitkan dengan sejarah negeri pantai timur seperti Kelantan. Bunga melur mempunyai pelbagai khasiat dan keistimewaan khusus dalam sesuatu majlis atau upacara yang menjadikan bunga melur turut dikenali sebagai bunga mistik. Pengkaji telah memilih sulaman 3 dimensi seperti sulaman pita dan sulaman tampal untuk penghasilan rekaan corak pada produk aksesori iaitu beg wanita.

Kata Kunci: bunga melur, sulaman 3 dimensi, aksesori

Abstract

This purpose of this research being conducted is to study the jasmine flower motifs that are used as a pattern design on accessories using 3-dimensional embroidery techniques. Jasmine flowers are listed on 7 types of national flowers in Malaysia besides hibiscus flowers, ylang flowers, chrysanthemum flowers, roses, lotus flowers and cape flowers. East coast communities are more likely to recognize jasmine flowers because jasmine flowers are widely associated with the history of east coast states such as Kelantan. Jasmine flowers have a variety of special properties and specialties in a ceremony or a event that makes jasmine flowers also known as mystical flowers. Researcher have chosen 3 dimensional embroidery such as ribbon embroidery and applique embroidery to produce of pattern designs on bag accessories.

Keywords: jasmine flower, 3 dimensional embroidery, accessories

SENARAI KANDUNGAN

NO.	PERKARA	HALAMAN
	TAJUK	i
	PERAKUAN TESIS	ii
	PENGHARGAAN	iii
	ABSTRAK	iv
	ABSTRACT	iv
	KANDUNGAN	v
BAB 1	PENDAHULUAN	
	1.0 Pengenalan	1-2
	1.1 Latar Belakang Kajian	3-5
	1.2 Penyataan Masalah	6
	1.3 Persoalan Kajian	6
	1.4 Objektif Kajian	7
	1.5 Hipotesis Kajian	7
	1.6 Istilah Dalam Kajian	7
	1.6.1 Pengaplikasian	7-8
	1.6.2 Motif	8
	1.6.3 Bunga Melur	8
	1.6.4 Teknik	8
	1.6.5 Sulaman	8-9
	1.6.6 3 Dimensi	9
	1.6.7 Reka Corak	9
	1.6.8 Beg Wanita	9
	1.7 Manfaat Kajian	10

BAB 2	KAJIAN LITERATUR	
2.0 Pengenalan		11
2.1 Definisi Kajian		11
2.1.1 Definisi Bunga Melur		11-12
2.1.2 Definisi Sulaman 3 Dimensi		12-13
2.1.3 Definisi Beg Wanita		14
2.2 Penyelidikan Terdahulu		15-17
BAB 3	METODOLOGI KAJIAN	
3.0 Pengenalan		18
3.1 Reka Bentuk Kajian		18-19
3.2 Batasan Kajian		19-20
3.2.1 Batasan Objek		20
3.2.2 Batasan Lokasi		20
3.2.3 Batasan Umur		20
3.3 Kaedah Kajian		21
3.3.1 Kaedah Kualitatif		21
3.4 Kaedah Pengumpulan Data		21
3.4.1 Sumber Sekunder		21-22
3.5 Carta Metodologi		23
3.6 Rumusan Kajian		24

BAB 4	PEMBANGUNAN PRODUK	
4.0 Pengenalan		25
4.1 Penyataan Rekaan		26-27
4.2 Motif Reka Corak		28-29
4.3 Lukisan dan Lakaran Reka Corak		30
4.3.1 Lakaran Motif		31
4.3.2 Rekaan Corak yang Dihasilkan		31-35
4.4 Contoh Reka Corak		36
4.4.1 Reka Corak 1		36-37
4.4.2 Reka Corak 2		37
4.4.3 Reka Corak 3		38
4.4.4 Reka Corak 4		39
4.5 Warna		40
4.6 Penghasilan Produk		41
4.6.1 Pemilihan Beg		41-42
4.6.2 Proses Sulaman Pita		43-48
4.6.3 Proses Sulaman Tampal		48
4.7 Produk Akhir		49
BAB 5	CADANGAN DAN KESIMPULAN	
5.0 Cadangan		50
5.0.1 Pengkaji Baru		50
5.0.2 Industri		51
5.0.3 Negara		51
5.2 Kesimpulan		52

RUJUKAN	53-55
LAMPIRAN	56-63

SENARAI JADUAL

Jadual 2.2 Analisis Kajian Terdahulu	15-16
Jadual 4.6 Data Hasil Dari Soal Selidik yang Dijalankan	41

SENARAI RAJAH

2.1 Bunga Melur Sebagai Subjek Matter	12
2.1 Beg Wanita	14
4.1 Bentuk Bunga Melur yang Dipilih Oleh Pengkaji	26
4.1 Motif-motif Bunga Melur Tradisional	27
4.2 Motif Bunga Melur Pada Barang Kemas Tradisional	28
4.2 Motif Bunga Melur Pada Aksesori Dompet Wanita	29

4.2 Kuncup Bunga Melur	29
4.3 Lakaran Bunga Melur Oleh Pengkaji	31
4.3 Kepelbagaian Jenis Rekaan Corak yang Telah Dihasilkan	31-35
4.4 Contoh Gambaran Produk Rekaan Pertama	36-37
4.4 Contoh Gambaran Produk Rekaan Ke - 2	37
4.4 Contoh Gambaran Produk Rekaan Ke - 3	38
4.4 Contoh Gambaran Produk Rekaan Ke – 4	39
4.5 Warna yang Digunakan Dalam Rekaan Corak	40
4.6 Jenis-jenis Beg yang Dipilih Oleh Responden	42
4.6 Jenis Teknik Sulaman yang Digunakan	44-47
4.6 Daun yang Dihasilkan Menggunakan Kain Belacu	48
4.7 Hasil Produk Akhir	50

BAB I

1.0 PENGENALAN

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk mengkaji pengaplikasian motif bunga melur 3 dimensi terhadap produk aksesori seperti beg wanita menggunakan teknik sulaman. Definisi pengaplikasian ialah perihal atau perbuatan aplikasi atau penggunaan atau menggunakan sesuatu bahan sebagai medium contoh, (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2007). Pengaplikasian dan pemilihan motif bunga melur sebagai medium atau bahan untuk dijadikan kajian oleh pengkaji kerana bunga melur mempunyai kaitan dengan sejarah lampau negeri Kelantan sejak abad pemerintahan Cik Siti Wan Kembang, pemilihan bunga melur juga adalah disebabkan penggunaan motif bunga melur masa kini sudah kurang digunakan oleh pengusaha tekstil. (Abdul Razak Mahmud, 2015).

Tambahan, motif bunga melur yang dicetak pada syiling 20 sen edisi ketiga yang mewakili tiga jenis kaum di Malaysia iaitu kaum Melayu, India dan Cina menunjukkan bahawa bunga melur mempunyai keunikkan tersendiri. (Bank Negara Malaysia, 2021). Kajian sejarah turut membuktikan bahawa bunga melur pernah dijadikan motif pada barang kemas di Kelantan dan Terengganu pada abad ke-15. (Azah Aziz, 2006). Bunga melur dikatakan sebagai spesies bunga yang mempunyai khasiat dan aroma tersendiri, pelbagai sumber mengakui keistimewaan bunga melur dan turut dijadikan bahan utama dalam sesuatu perkara. Penggunaan bunga melur juga banyak digunakan secara meluas dalam sesuatu upacara atau majlis dan pengkaji telah mendapati bahawa pada masa kini bunga melur semakin berkurangan kerana masalah akar pokok yang tidak dijaga dengan baik. (Magazine Online, 2021). Kesihatan akar pokok yang terjejas akan mempengaruhi pertumbuhan bunga. Hal ini

jika dibiarkan lama-kelamaan akan menjadikan spesies tumbuhan melur dan semestinya ia akan menjadikan tumbuhan melur sebagai tumbuhan yang tidak dikenali oleh generasi masa hadapan.

Sulaman ialah seni dekoratif yang banyak digunakan dalam dunia fesyen dan tekstil dari zaman dahulu hingga sekarang. Sulaman dikatakan berasal dari zaman Yunani Kuno dan tersebar melalui perperangan antara Alexander the Great dan orang-orang Persia. Corak untuk menghasilkan sesuatu sulaman boleh diinspirasikan melalui tumbuhan dan haiwan. Dalam kajian ini, pengkaji telah memilih teknik sulaman 3 dimensi iaitu teknik sulaman yang memberikan kesan timbul pada sesuatu permukaan. Reka corak yang dihasilkan menggunakan teknik sulaman 3 dimensi akan menghasilkan rekaan corak yang menarik dan memberi kesan seakan objek hidup. Pengkaji telah memilih teknik sulaman 3 dimensi kerana teknik sulaman ini bersesuaian dengan motif bunga melur, tambahan juga teknik sulaman 3 dimensi merupakan salah satu teknik sulaman yang popular sejak dahulu lagi. (Sheikh Azmi, 2016). Pengkaji telah memilih teknik sulaman pita dan sulaman tampal bagi menghasilkan motif bunga melur 3 dimensi.

Tujuan pengkaji memilih aksesori beg wanita ialah untuk meningkatkan penghasilan aksesori bersama teknik-teknik sulaman iaitu sulaman pita dan sulaman tampal. Pengkaji juga ingin meningkatkan lagi nilai seni halus kraftangan serta memperkenalkan beg tangan yang pelbagai kepada masyarakat. Pengkaji ingin menghasilkan beg wanita bertemakan sulaman 3 dimensi agar lebih kreatif dan mencipta nilai berharga terhadap setiap kualiti produk beg.

1.1 LATAR BELAKANG KAJIAN

i) Sulaman 3 Dimensi

Sulaman merupakan salah satu teknik menghasilkan reka corak dan hiasan pada sesuatu produk samada aksesori dan pakaian di negara Malaysia. Sulaman mempunyai pelbagai jenis teknik yang boleh digunakan mengikut kesesuaian bentuk reka corak yang hendak dihasilkan dan penghasilan teknik sulaman yang berjaya akan menambahbaik nilai dan kualiti pakaian yang telah dihasilkan. Sulaman berserta tekniknya jauh berbeza dengan penggunaan teknik mencanting batik. Hal ini kerana, penghasilan reka corak melalui teknik sulaman boleh menggunakan teknik seperti sulaman menggunakan benang, patchwork, pita, tenunan, manik dan labuci, teknik manipulasi fabrik dan tampalan. (Ain Aini, 2016).

Pada kebiasaananya, teknik sulaman menfokuskan kepada teknik sulaman benang biasa dan tidak memberi kesan timbul, maka berlaku batasan kepelbagaian jenis teknik sulaman apabila melakukan motif berinspirasikan flora dan fauna. Hal ini demikian kerana, kurangnya pendedahan mengenai teknik sulaman pelbagai yang boleh diaplikasikan dalam menghasilkan rekaan corak bermotif flora dan fauna. Dalam kajian ini, saya memfokuskan kepada 2 jenis teknik sulaman 3 dimensi seperti sulaman pita dan sulaman tampil dalam penghasilan produk aksesori.

ii) Motif flora

Motif flora yang dipilih untuk menghasilkan reka corak ialah motif bunga melur. Bunga melur atau melati atau nama saintifiknya ialah *Jasminum Sambac*. (Bunga Melur,

2019). Pemilihan bunga melur sebagai motif reka corak penghasilan produk beg wanita adalah kerana bunga melur ialah sejenis bunga istimewa dan banyak mempunyai sejarah rapat bersama negeri Kelantan.

Bunga melur banyak dikaitkan dengan sejarah kesultanan, masyarakat dan keupacaraan di negeri Kelantan, maka telah wujud pekan dan mukim di daerah Peringat yang telah diberi nama Melor dan mukim Melor telah diberi nama bersempena bunga melur dan menurut Abdul Razak Mahmud di dalam bukunya bertajuk "Ikhtisar SEJARAH KELANTAN" tempat tersebut diberi nama bersempena peristiwa pahit yang berlaku terhadap Sultan Abdullah dan Puteri Sa'adong. (Abdul Razak Mahmud, 2015). Pada masa kini pokok melur memerlukan penjagaan rapi kerana kebanyakkan pokok melur telah mengalami masalah pertumbuhan bunga. Hal ini kerana, pokok melur memerlukan penjagaan akar pokok yang betul agar bunga melur terhasil. (Magazine Online, 2021).

Seterusnya, pemilihan bunga melur oleh pengkaji kerana bunga melur mempunyai nilai-nilai tradisional dalam masyarakat Kelantan. Hal ini kerana, penggunaan motif bunga melur banyak terdapat dalam seni tradisional seperti ukiran logam halus. (Mohd Razaimi Hamat, 2020). Ukiran motif bunga melur diatas logam dapat dilihat pada rumah-rumah tradisional, dalaman istana dahulu dan masjid binaan dahulu di sekitar negeri Kelantan seperti. Ukiran motif bunga melur digemari oleh pengukir kerana mengambarkan keindahan alam dan kesan kedatangan agama Islam. (Pendidikan Seni Visual Tingkatan 4, 2019). Sejarah kajian terdahulu juga turut membuktikan bahawa motif bunga melur banyak terdapat pada aksesori seperti barang kemas di negeri Kelantan dan Terengganu pada abad ke-15. Motif bunga melur dianggap sebagai motif tradisional kerana kebanyakkan karya seni ukiran banyak menggunakan motif tersebut. (Azah Aziz, 2006).

Pemilihan motif bunga melur pada masa kini dapat dilihat dengan jelas melalui syiling 20 sen edisi ketiga. Bahagian belakang syiling tersebut telah dicetak motif bunga melur yang mewakili simbol tiga jenis bangsa di Malaysia. Kaum- kaum tersebut ialah Melayu, India dan Cina. Motif bunga melur digunakan kerana bunga melur merupakan tumbuhan penting dalam setiap majlis yang dianjurkan oleh setiap kaum ini. Ini menunjukkan kepentingan bunga Melur yang satu kepada setiap kaum.

Akhir sekali, bunga melur juga turut dikaitkan dengan seni kebudayaan negeri Kelantan kerana bunga melur merupakan salah satu tumbuhan penting yang digunakan dalam upacara Main Teri di negeri Kelantan pada abad dahulu. Penggunaan bunga melur dalam upacara perbomohan main teri ialah sebagai hiasan di bangsal dan diletakkan ke dalam air basuhan muka. (Aishah Haji Mohamed, 2012).

iii) Aksesori

Aksesori ialah bahagian yang merupakan tambahan kepada sesuatu alat dan lain-lain dan juga merupakan barang yang melengkapai pakaian seseorang terutamanya kepada wanita seperti beg tangan, kasut, rantai dan sebagainya. Aksesori fesyen ialah barang yang digunakan untuk menyumbangkan, dengan cara sekunder kepada pemakai pakaian, sering digunakan untuk melengkapkan pakaian dan dipilih untuk melengkapri rupa pemakai. Setiap aksesori mempunyai keupayaan untuk terus mengekspresikan identiti dan keperibadian individu kerana terdapat aksesori yang terdapat dalam pelbagai bentuk, saiz, warna, fungsi dan sebagainya.

1.2 PENYATAAN MASALAH

Berdasarkan kajian yang telah dibuat, masalah-masalah yang dikenal pasti ialah seperti berikut:

- i. Penggunaan motif bunga melur kurang digunakan dalam reka corak. (Sri Classic, 2020).
- ii. Cabaran dalam penghasilan teknik sulaman. (Nurita Juslin, 2009).
- iii. Penghasilan produk aksesori bersama teknik sulaman sudah kurang digunakan bersama. (Hasleenda, 2011).

1.3 PERSOALAN KAJIAN

Melalui pernyataan masalah yang telah dikenal pasti telah wujud persoalan kajian iaitu:

- i. Adakah motif bunga melur ini boleh digunakan sebagai corak sulaman pada produk beg?
- ii. Bagaimanakah menghasilkan corak bunga melur dengan menggunakan teknik sulaman tangan seperti sulaman pita dan sulaman tampal?
- iii. Bagaimanakah teknik sulaman tangan dapat menghasilkan corak bunga melur pada produk aksesori?

1.4 OBJEKTIF KAJIAN

Dalam penyelidikan ini terdapat beberapa objektif iaitu:

- i. Mengenalpasti dan meneliti motif bunga melur yang boleh dijadikan corak pada produk beg.
- ii. Mengenalpasti bagaimana untuk menghasilkan corak bunga melur menggunakan teknik sulaman tangan seperti sulaman pita dan sulaman tampal.
- iii. Mengenalpasti bagaimana teknik sulaman tangan dapat menghasilkan corak bunga melur pada produk beg.

1.5 HIPOTESIS KAJIAN

- i. Pelbagai corak bermotifkan bunga melur dapat dikenalpasti untuk dijadikan corak sulaman pada produk beg.
- ii. Pelbagai cara penghasilan corak bunga melur menggunakan teknik sulaman tangan iaitu sulaman pita dan sulaman tampal dapat diketahui.
- iii. Mengetahui bagaimana teknik sulaman tangan dapat menghasilkan corak bunga melur pada beg wanita.

1.6 ISTILAH

- i. Pengaplikasian

Istilah pengaplikasian atau aplikasi ialah perihal atau perbuatan mengaplikasi sesuatu bahan atau pengetahuan yang diketahui terhadap sesuatu perkara. Kaedah aplikasi digunakan bertujuan untuk menghasilkan sesuatu barang. (Kamus Pelajar Edisi Kedua, 2008).

ii. Motif

Istilah motif ialah sesuatu yang dijadikan dasar fikiran atau pendapat, motif juga boleh menjadi tema atau pokok dalam sesuatu cerita atau rekaan. Motif terdiri dari pelbagai jenis dan seringkali digunakan ialah motif flora, motif fauna, motif abstrak dan motif geometri. (Kamus Pelajar Edisi Kedua, 2008)

iii. Bunga Melur

Istilah bunga melur dikenali sebagai bunga melati atau nama inggerisnya *Jasminum Sambac* atau turut disebut *Pubescens*. Pokok bunga melur merupakan sejenis pokok belukar renek dan turut dijumpai dalam jenis menjalar atau memanjat. (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2007).

iv. Teknik

Istilah teknik ialah teknik atau pengetahuan individu tentang pembuatan sesuatu barang. Teknik juga ialah cara atau kaedah mencipta sesuatu hasil seni seperti seni lukis, karang-mengarang dan berkait dengan sesuatu bidang khusus. (Kamus Pelajar Edisi Kedua, 2008).

v. Sulaman

Istilah sulaman ialah sesuatu yang diselangi atau selingan. Manakala istilah sulam ialah perbuatan menjahit benang pada kain untuk dijadikan bunga,

suji, tekat atau jahitan yang berselari dan rapat-rapat. (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2007).

vi. 3 Dimensi

Istilah dimensi atau 3 dimensi ialah ukuran saiz sesuatu seperti tinggi, lebar dan panjang. Kesan penghasilan dimensi terhadap sesuatu produk dapat dilihat menggunakan mata dan pandangan seseorang. (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2007).

vii. Reka Corak

Istilah bagi reka corak ialah corak atau bentuk sesuatu yang direka. Rekaan yang dibuat-buat atau diakal-akalkan untuk mewujudkan rekaan seperti bunga rekaan, fantasi dan angan-angan. Penghasilan reka corak mestilah menunjukkan susunan, struktur atau aspek-aspek sesuatu binaan. (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2007).

viii. Beg

Beg adalah sejenis bekas untuk mengisi, menyimpan atau membawa pakaian, surat, buku dan lain-lain. Beg ialah aksesori yang sangat diperlukan dalam setiap pengayaan serta dapat mengisi barang-barang lain. Kebanyakkan beg mempunyai pelbagai jenis bentuk, saiz, jenis fabrik dan kegunaan. Terdapat juga beg yang diperbuat daripada kain, kulit, plastik, atau kertas dan disertakan satu atau dua pemegang atau tali bahu. (Kamus Dewan Edisi Keempat, 2007).

1.7 MANFAAT KAJIAN

Kajian yang dijalankan ini adalah bertujuan memberikan manfaat kepada masyarakat, negara dan juga kerajaan. Hasil dari kajian ini dapat memberi impak kepada masyarakat antaranya ialah dapat memberi idea yang menarik dalam penghasilan reka corak pada sesuatu produk. Kajian ini juga akan menjadikan masyarakat khususnya golongan belia menaruh minat menceburkan diri dalam penghasilan produk aksesori seni kraftangan menggunakan teknik sulaman 3 dimensi iaitu menggunakan sulaman pita dan sulaman tampal. Tambahan juga, ini akan mewujudkan golongan belia yang yakin dan berani melakukan inovasi baharu dalam industri tekstil.

Selain itu, manfaat kajian ini kepada negara ialah negara dapat melahirkan insan yang berjiwa kreatif, berdaya saing dan sukakan cabaran. Insan-insan ini akan menjadi permata kepada negara dengan sumbangan yang dilakukan melalui bidang tekstil dan fesyen. Bidang tekstil dan fesyen terutama bagi fesyen seperti produk aksesori dan sulaman akan lebih diminati dan berkembang kesan daripada pengaruh golongan belia terhadap masyarakat.

Kajian ini juga dapat memberi manfaat kepada kerajaan dari segi peluang pekerjaan. Adanya bidang pengusaha produk aksesori dapat membantu melalui memberi dorongan kepada golongan belia untuk menceburkan diri dalam penghasilan produk aksesori dalam dunia fesyen samaada membuka syarikat industri tekstil sendiri atau bekerja di syarikat yang lain. Perkara ini secara tak langsung akan membantu negara amnya kerajaan dalam mengatasi masalah pengangguran yang kritikal berlaku dalam golongan belia.

BAB 2

KAJIAN LITERATUR

2.0 PENGENALAN

Kajian literatur ialah suatu pandangan atau ulasan daripada segelintir penulis ilmiah atau pengkaji-pengkaji yang telah membuat kajian terdahulu tentang sesuatu perkara. Kajian literatur ini dilakukan melalui kaedah pengumpulan maklumat dari jurnal, buku dan kajian terdahulu untuk membantu para pengkaji menjalankan kajian baharu. Segala isi maklumat yang telah diperolehi diringkaskan kepada rujukan sebagai bahan atau isu dalam kajian yang dijalankan. Kajian literatur ini memerlukan kemahiran mencari, membaca dan membuat kesimpulan maklumat. Oleh itu, ketelitian pembacaan dari kajian-kajian lepas amat penting untuk mendapatkan idea tentang sesuatu perkara dan panduan dalam menyiapkan penyelidikan baharu ini.

2.1 DEFINISI KAJIAN

2.1.1 Definisi Bunga Melur

Bunga Melur atau nama saintifiknya *Jasminum Sambac* ialah sejenis tanaman yang berbau harum dan terkenal sebagai warisan negeri Kelantan. Bunga melur banyak terdapat di negeri Kelantan sejak zaman kesultanan tanah Melayu, malah nama bunga melur turut diambil bagi penamaan sebuah pekan di daerah Peringat, Kota Bharu, Kelantan. (Abdul Razak Mahmud, 2015)

Seterusnya, bunga melur turut dikaitkan dengan warisan Kelantan kerana menjadi tumbuhan penting dalam upacara tradisional iaitu Main Teri. Menguatkan lagi kenyataan bahawa bunga melur sebagai bunga warisan Kelantan ialah melalui kajian

lampaui seni ukiran logam halus di negeri Kelantan banyak mempunyai motif bunga melur, seni ukiran logam halus ini merupakan seni warisan ukir-mengukir tradisional yang dihasilkan oleh nenek moyang terdahulu. (Mohd Razaimi Hamat, 2020).

Rajah 2.1 : Bunga melur sebagai subjek matter

Sumber: *Google Images*

2.1.2 Definisi Sulaman 3 Dimensi

Setiap teknik sulaman 3 dimensi memberikan kesan penghasilan yang berbeza melalui sentuhan dan pandangan dan teknik sulaman 3 dimensi ini tidak terbatas oleh rekaan coraknya. Pengetahuan menggunakan pelbagai jenis teknik 3 dimensi bukan sahaja dapat menghasilkan rekaan yang pelbagai malahan dapat mewujudkan inovasi rekaan 3 dimensi yang baharu. Turut dikaitkan bahawa rekaan 3 dimensi menggunakan teknik sulaman dapat meningkatkan kualiti sesuatu produk ke tahap lebih tinggi.

Seterusnya, sulaman 3 dimensi boleh dihasilkan menggunakan tangan dan mesin. Sulaman 3 dimensi yang sering dihasilkan menggunakan tangan ialah sulaman insang pari manakala penggunaan mesin untuk sulaman 3 dimensi ialah sulaman kerawang. Sulaman bunga melur sering diperlihatkan dalam sulaman kelingan bersama motif flora lain. (Pendidikan Seni Visual Tingkatan 2, 2017).

Sulaman pita ialah sulaman yang menggunakan pita atau riben sebagai bahan utama dalam seni menghias dengan menggunakan pelbagai teknik, tekstur dan kualiti dan ukuran saiz berbeza untuk menghasilkan bentuk motif yang diingini. Sulaman pita memberikan kesan 3 dimensi, kemas dan kreatif. Penggunaan pita banyak fungsinya terhadap produk-produk aksesori seperti pengikat rambut, seni kraf dekorasi, hiasan pada pakaian, dompet dan beg. Sulaman pita boleh dihasilkan dengan menggunakan teknik jahitan sulam seperti *Straight Stitch*, *Loop Straight Stitch*, *Ribbon Stitch*, *Lazy Daisy Stitch* dan *Feather Stitch*. (Irni Nor Suhana, 2017).

Akhir sekali, sulaman 3 dimensi menggunakan teknik sulaman pita akan menjadi satu fenomena baharu dalam penghasilan produk aksesori menjelang tahun 2021. (Lilo Siegel, 2021). Menurut artikel tersebut mengatakan bahawa, sulaman pita berserta teknik sulaman lain seperti sulaman benang dan sulaman manik akan menjadi sebuah trend atau corak baharu seperti trend pakaian saloma dan sebagainya.

Sulaman tampil ialah suatu kaedah tampil cantum bagi menghasilkan perincian timbul bagi menonjolkan sesuatu motif. Sulaman tampil banyak digunakan pada tilam, bantal, selimut, pakaian dan aksesori. (Rohana Saadan, 2019). Sulaman tampil memberikan kesan 3 dimensi, eksklusif dan elegan, serta sulaman tampil lebih mudah dihasilkan menggunakan material kapas kerana kapas mudah dijaga berbanding material lain. Sulaman tampil terdiri dari 3 jenis iaitu tampil cantum, tampil hias dan kuilting. Setiap jenis atau teknik sulaman tampil ini memberikan kesan yang sama iaitu kesan 3 dimensi terhadap motif yang dihasilkan. Sulaman tampil merupakan sulaman yang paling jelas menunjukkan kesan hidup atau berdimensi. Tambahan juga, sulaman tampil tampak lebih kemas dan menyerlah sekiranya menggunakan teknik sulaman *couching stitch* bersama. Teknik sulaman couching stitch memberikan persekitaran motif kelihatan tebal, terapung dan menonjol. (Rosilawati Wahid, 2019)

2.1.3 Definisi Beg Wanita

Aksesori istilah merujuk kepada mana-mana unsur atau objek yang digunakan untuk melengkapi sesuatu gaya agar menaikkan lagi personaliti si pemakai. Aksesori sentiasa menjadi tambahan dalam setiap gaya fesyen dan pelbagai elemen lain. Aksesori terbahagi kepada beberapa jenis iaitu beg wanita, perhiasan seperti rantai, cermin mata, topi dan kasut serta banyak lagi. Setiap aksesori ini berfungsi bukan sahaja untuk menandakan gaya fesyen tertentu tetapi juga untuk menunjukkan status atau hierarki sosial bergantung kepada bahan-bahan yang digunakan, jenama, reka bentuk yang eksklusif dan harga aksesori tersebut di pasaran.

Beg juga boleh bahagikan kepada pelbagai jenis beg seperti beg tangan, beg sekolah,beg serbaguna dan sebagainya. Masa kini, beg menjadi salah satu aksesori wajib dalam pengayaan sehari-sehari. Hal ini kerana, zaman moden memerlukan manusia membawa pelbagai jenis barang bersama-sama dan dengan adanya beg dapat diguna untuk mengimbang barang kemana-mana dengan mudah.

Rajah 2.1 : Beg wanita

Sumber: *Pinterest*

2.2 PENYELIDIKAN TERDAHULU

Jadual di bawah menunjukkan perbandingan kajian-kajian terdahulu. Dalam kajian terdahulu, pengkaji telah menjumpai 13 kajian terawal berkaitan dengan tajuk yang ingin dikaji:

NAMA RUJUKAN	MOTIF BUNGA MELUR	SULAMAN PITA	SULAMAN TAMPAL	AKSESORI
Sheikh Azmi (2016)	✓	✓	✓	x
Ain Aini (2016)	x	✓	✓	x
Abdul Razak Mahmud (2015)	✓	x	x	x
Aishah Haji Mohamed (2012)	✓	x	x	x
Mohd Razaimi Hamat (2020)	✓	x	x	x
Sri Classic (2009-2020)	✓	✓	✓	✓
Shida Irwana Omar (2014)	✓	x	x	✓
Koleksi Fesyen Jelita 4 (1994)	x	✓	✓	✓
Sarina Sewguide (2017)	x	✓	✓	✓
Pendidikan Seni Visual Tingkatan 2 (2012)	x	✓	✓	✓
Lilo Siegel (2021)	x	✓	x	x
Rosilawati Wahid (2019)	x	x	✓	x

Rohana Saadan (2019)	x	✓	✓	✓
Kajian yang dijalankan (2020)	✓	✓	✓	✓

Jadual 2.2 Analisis Kajian Terdahulu

Jadual 2.2 diatas merujuk kepada analisis kajian-kajian terdahulu yang telah dilakukan oleh pengkaji yang berkaitan dengan tajuk kajian. Antara kajian-kajian terdahulu yang telah dianalisis oleh pengkaji adalah daripada Sheikh Azmi yang menceritakan kajian mengenai sulaman 3 dimensi iaitu menfokuskan kepada sulaman pita dan sulaman tampil, kajian ini juga mengemukakan cara penghasilan motif flora seperti bunga melur sebagai motif sulaman pita. Manakala kajian daripada Ain Aini hanya menfokuskan kepada sulaman pita dan sulaman tampil sebagai sulaman yang memberi kesan timbul pada permukaan.

Kajian yang ditulis oleh Abdul Razak Mahmud, Mohd Razaimi Hamat dan Aishah Haji Mohamed berkisarkan keistimewaan bunga melur sebagai bunga tersohor di negeri Kelantan. Hasil kajian dari individu-individu tersebut jelas memperlihatkan bagaimana mukim Melor mendapat namanya dari bunga melur yang terkenal zaman pemerintahan raja Kelantan terdahulu, penggunaan bunga melur dalam seni ukiran kayu dan sejarah permainan tradisional iaitu main teri menjadikan bunga melur sebagai salah satu bunga warisan negeri Kelantan.

Seterusnya, dalam penulisan kajian dari Sri Classic ialah mengenai keseluruhan tajuk kajian. Hasil penulisan dari kajian Sri Classic ialah mengenai jenis-jenis flora yang digunakan untuk menghasilkan motif keatas produk aksesori, turut disebut ialah mengenai pelbagai jenis sulaman seperti sulaman pita dan sulaman tampil.

Manakala, bagi kajian daripada Shida Irwana Omar hanya menfokuskan kepada produk aksesori dan motif-motif flora. Bagi pengkaji ini, motif flora seperti bunga melur boleh dijadikan motif pada beg untuk menghasilkan beg yang menarik. Penulis telah memberi pandangan mengenai produk aksesori yang lebih menarik untuk dihasilkan menggunakan motif flora dan sebagainya.

Menurut kajian daripada Koleksi Fesyen 4, Sarina Sewguide dan Pendidikan Seni Visual Tingkatan 2 memberikan hasil kajian yang sama iaitu dengan membahaskan tentang jenis-jenis sulaman, teknik sulaman untuk memberi kesan-kesan 3 dimensi, bahan yang digunakan dan sulaman keatas produk aksesori, pakaian dan *soft-furnishing*.

Seterusnya, penulisan daripada Lilo Siegel hanya menfokuskan kepada sulaman pita. Hasil penulisan menjelaskan mengenai kesesuaian bahan, pemilihan motif yang bersesuaian, pengiraan ukuran yang betul dan teknik penghasilan. Manakala kajian daripada Rosilawati Wahid hanya menfokuskan kepada sulaman tampal. Dalam penulisannya, Rosilawati Wahid menerangkan lebih terperinci mengenai kegunaan sulaman tampal, variasi jenis teknik tampilan, penggunaan bahan dan pemilihan fabrik yang betul.

Akhir sekali, penulisan kajian daripada Rohana Saadan memfokuskan kepada sulaman pita dan juga sulaman tampal. Penulis juga menceritakan mengenai tatacara penghasilan sulaman menggunakan motif-motif tertentu sesuai mengikut tema yang dipilih serta perletakkan yang betul diatas fabrik.

BAB 3

METODOLOGI KAJIAN

3.0 PENGENALAN

Metodologi merupakan satu set kaedah yang digunakan untuk menjalankan sesuatu kajian keatas kajian tertentu dan metodologi meliputi cara, kaedah dan pendekatan yang digunakan untuk memperolehi hasil kajian serta mencapai objektif dan matlamat kajian. Metodologi kajian menjadikan kajian yang dijalankan lebih bersistematis dan lebih terarah dalam mencapai objektif sebenar. Kaedah yang betul melakukan metodologi kajian memerlukan strategi, maklumat, analisis data serta penggunaan kaedah-kaedah tertentu. (Hornby, 1985).

Oleh itu, metodologi menerangkan cara sesuatu masalah itu dikaji berdasarkan sebab-sebab tertentu kaedah dan teknik yang digunakan. Metodologi kajian lebih terarah kepada teknik atau bentuk pengumpulan dan menganalisis data supaya dapat menghasilkan bukti bagi menyokong sesuatu kajian. Segala data dan maklumat kajian akan menjadi lebih terperinci, lebih luas dan mudah untuk difahami.

3.1 REKA BENTUK KAJIAN

Reka bentuk kajian ialah gambaran tentang kerangka, perancangan atau strategi yang menentukan prosedur kajian. Pengkaji dapat mengetahui gambaran awal mengenai teknik atau perancangan yang boleh digunakan untuk menjalankan kajian. Reka bentuk kajian juga berbentuk tinjauan berdasarkan perkara-perkara berkaitan dengan persampelan, pengiraan dan analisis data.

Kajian ini dibuat untuk mengaplikasi motif bunga melur menggunakan teknik sulaman dalam penghasilan reka corak pada produk aksesori bertemakan flora 3 dimensi. Sulaman 3 dimensi ini akan memfokuskan kepada 2 teknik sulaman sahaja iaitu sulaman pita dan sulaman tampil, manakala produk yang difokuskan adalah beg wanita.

Kajian ini akan menggunakan data berbentuk kualitatif sebagai kaedah kajian. Data kualitatif ialah data yang diperolehi hasil daripada pemerhatian dan analisis dokumen. Kaedah ini dipilih oleh pengkaji agar memperoleh maklumat yang sahih dan relevan.

3.2 BATASAN KAJIAN

Batasan kajian merupakan had atau limit sesuatu kajian yang boleh dikaji. Batasan kajian perlu dibuat supaya kajian yang ingin dijalankan tidak terlalu luas dan hanya memfokuskan kepada perkara-perkara tertentu sahaja. Batasan kajian ini amat penting untuk membantu para pengkaji menentukan keberhasilan dan perancangan hala tuju kajian yang bakal dilakukan. Oleh itu, pengkaji telah memfokuskan kajian mengenai pengaplikasian motif bunga melur menggunakan teknik sulaman 3 dimensi iaitu teknik sulaman pita dan sulaman tampil terhadap produk aksesori iaitu beg wanita.

3.2.1 Batasan Objek Kajian

Kajian ini dibuat adalah untuk mengkaji pengaplikasian motif bunga melur bersama teknik sulaman 3 dimensi pada produk aksesori. Dalam kajian ini, pengkaji telah memfokuskan kepada teknik sulaman pita dan sulaman tampil bersama produk beg. Pengkaji ingin menghasilkan sebuah kesan 3 dimensi yang menarik dan unik

menggunakan sulaman-sulaman tersebut keatas beg wanita. Oleh itu, kajian ini akan menghasilkan rekaan kombinasi yang membawa kepada perbezaan dalam dunia fesyen. Sekaligus demi mewujudkan produk aksesori seperti beg yang menarik dan kreatif.

3.2.2 Batasan Lokasi

Bagi batasan lokasi untuk kajian ini, pengkaji telah memilih negeri Kelantan sebagai fokus kawasan kajian. Hal ini kerana, bunga melur yang dipilih oleh pengkaji mempunyai kaitan sejarah bersama negeri Kelantan. (Abdul Razak Mahmud, 2015).

3.2.3 Batasan Umur

Dalam kajian ini, pengkaji telah menfokuskan kepada remaja perempuan berusia 17 tahun dan wanita berusia 55 tahun. Hal ini kerana, beg wanita yang bakal dihasilkan sangatlah ringkas rekaannya dan sesuai kepada semua lapisan umur. Golongan remaja menjadi fokus sasaran pasaran kerana golongan remaja lebih berminat mengenai produk aksesori seperti beg. Kebanyakkan remaja memiliki hobi mengumpul produk aksesori seperti beg sandang, beg canvas dan tote beg untuk pengayaan harian dan simpanan koleksi.

3.3 KAEADAH KAJIAN

3.3.1 Kaedah Kajian Kualitatif

Dalam kajian ini, pengkaji akan menggunakan kaedah kajian yang berbentuk kualitatif. Kajian kualitatif merupakan satu kajian penyelidikan dimana pengkaji bergantung kepada aktiviti pengumpulan data dalam bentuk perkataan atau teks, menganalisa perkataan-perkataan tersebut dan membuat kesimpulan. Pengumpulan data boleh dilakukan dengan menggunakan sumber sekunder sebagai bahan atau isu kajian. Kaedah ini dipilih untuk mendapatkan maklumat lebih mendalam dan sahih bagi menyokong analisis kajian ini. (Rashidah Awang, 2015).

3.4 KAEADAH PENGUMPULAN DATA

Pengkaji telah menggunakan sumber sekunder bagi menyiapkan kajian ini. Sumber sekunder ialah data atau maklumat yang telah melalui proses kajian lepas oleh individu tertentu yang dapat diperolehi daripada bahan rujukan seperti buku-buku, jurnal, majalah, artikel dan sumber internet.

3.4.1 Sumber Sekunder

Sumber sekunder merujuk kepada data yang diperolehi daripada bahan rujukan untuk menyokong maklumat-maklumat kajian. Antara sumber sekunder yang digunakan oleh pengkaji adalah sumber daripada buku-buku, jurnal-jurnal, majalah dan sumber internet.

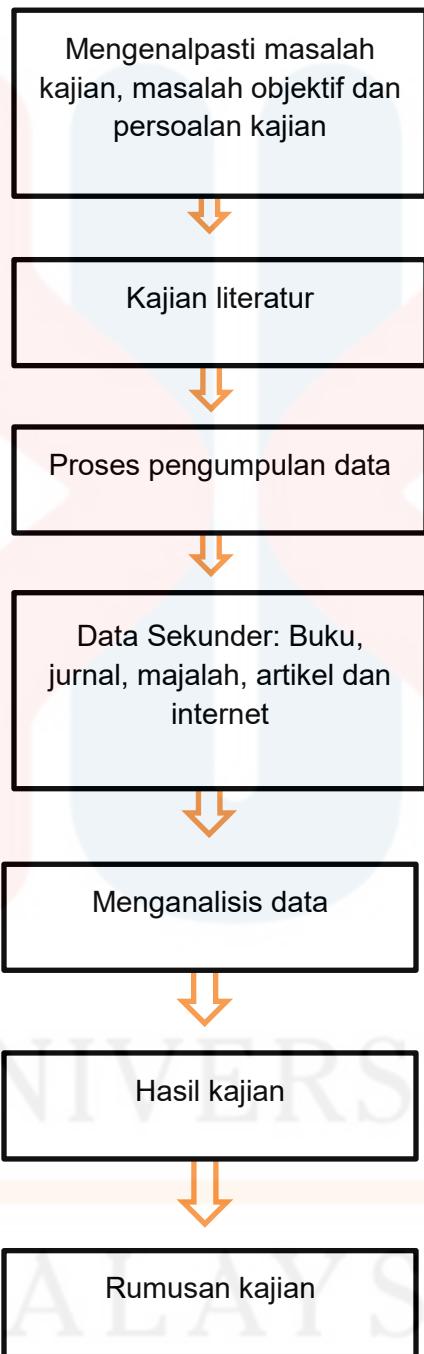
3.4.1.1 Kaedah Perpustakaan

Pengkaji telah menggunakan kaedah perpustakaan yang memerlukan pengkaji mendapatkan bahan bacaan di perpustakaan berdekatan. Melalui kaedah perpustakaan ini, pengkaji telah mencari dan mengumpulkan bahan-bahan bacaan yang berkaitan tajuk kajian seperti buku, majalah, dan artikel. Pengkaji juga telah membuat bacaan ilmiah mengenai perkembangan fesyen yang menfokuskan kepada produk aksesori masa dahulu dan perubahan fesyen pada masa terkini. Bagi mengumpulkan kesemua bahan bacaan ini, pengkaji telah mengunjungi perpustakaan awam Kuah untuk meminjam beberapa buah buku dan majalah yang mempunyai maklumat mengenai tajuk yang dikaji. Pengkaji juga turut mengunjungi perpustakaan awam Padang Matsirat untuk mendapatkan maklumat tambahan dan info-info penting berkaitan kajian.

3.4.1.2 Kaedah Internet

Pengkaji telah menggunakan kaedah internet untuk mencari maklumat berkaitan dengan kajian yang dilakukan. Melalui internet, terdapat begitu banyak maklumat yang boleh diperolehi melalui laman sesawang rasmi. Pengkaji memilih kaedah internet kerana maklumat didalam internet dapat diperolehi tanpa batasan dan ulasan maklumat tidak terbatas. Dengan melayari laman-laman sesawang terpilih, pengkaji telah memperolehi sumber sokongan untuk kajian yang dilakukan serta masa dapat dijimatkan. Pengkaji telah mencari maklumat mengenai motif bunga melur, jenis sulaman 3 dimensi, sulaman pita dan sulaman tampal serta produk aksesori. Pengkaji juga turut mencari kajian-kajian lepas yang telah dijalankan oleh beberapa orang tokok untuk mendapatkan maklumat yang tepat dan relevan.

3.5 CARTA ALIRAN METODOLOGI

3.6 RUMUSAN KAJIAN

Setiap kajian yang dijalankan mestilah mengikut segala peraturan kajian dan kerangka proses kajian yang telah ditetapkan. Objektif utama kajian ini ialah mengkaji pengaplikasian motif bunga melur berbentuk 3 dimensi sebagai rekacorak pada produk aksesori. Kajian ini melibatkan maklumat mengenai sulaman 3 dimensi seperti sulaman pita dan sulaman tampil untuk penghasilan motif bunga melur tersebut. Semestinya penghasilan beg wanita dengan pengaplikasikan motif bunga melur 3 dimensi yang disulam menggunakan teknik sulaman pita dan sulaman tampil ialah penghasilan produk yang terbaik.

Seterusnya, kajian literatur turut digunakan oleh pengkaji sebagai salah satu proses dalam kajian, yang mana pengkaji telah mengumpul data dengan menggunakan pendekatan kualitatif serta memilih sumber sekunder seperti buku-buku, majalah, jurnal, artikel dan internet demi untuk mengumpul data berbentuk perkataan atau teks. Berdasarkan panduan objektif utama yang telah ditetapkan, segala maklumat atau data yang diperolehi akan dikaji oleh pengkaji untuk membuat perbandingan serta mengkaji kejauhan kebenaran sesuatu perkara. Hal ini penting supaya proses kajian berjalan dengan lancar.

BAB 4

PEMBANGUNAN PRODUK

4.0 PENGENALAN

Penghasilan reka corak dan reka bentuk produk yang menarik dapat menarik minat orang ramai dan menyerikan para pemakainya. Motif dalam rekaan corak yang dihasilkan memerlukan sentuhan elemen seni dan bakat semulajadi perekanya. Penghasilan rekaan corak keatas aksesori beg wanita adalah berdasarkan idea-idea kreatif pengkaji yang mempunyai matlamat penyelidikan tersendiri. Hasilnya dapat dilihat bahawa penggunaan motif hanya berdasarkan kajian penyelidik iaitu motif bunga melur.

Motif merupakan corak hiasan yang digunakan dalam proses penghasilan rekaan corak untuk penghasilan produk. Bentuk motif yang dihasilkan terbahagi kepada dua iaitu motif flora dan motif geometrik. Motif flora ialah merupakan bunga Melur. Motif flora dipilih kerana wanita dan bunga - bunga tidak dapat dipisahkan malah rekaan corak yang mempunyai unsur flora dapat diterima oleh setiap umur wanita. Manakala, bagi motif geometri yang digabungkan bersama motif flora ialah seperti bulatan dan garisan.

Penghasilan motif bunga melur sebagai reka corak pada beg wanita ini memerlukan keseimbangan ideal pada jenis rekaan corak , bentuk rekaan beg dan saiz beg tersebut. Hal ini bagi memastikan gabungan dan rekaan yang dihasilkan memenuhi citarasa pemakainya.

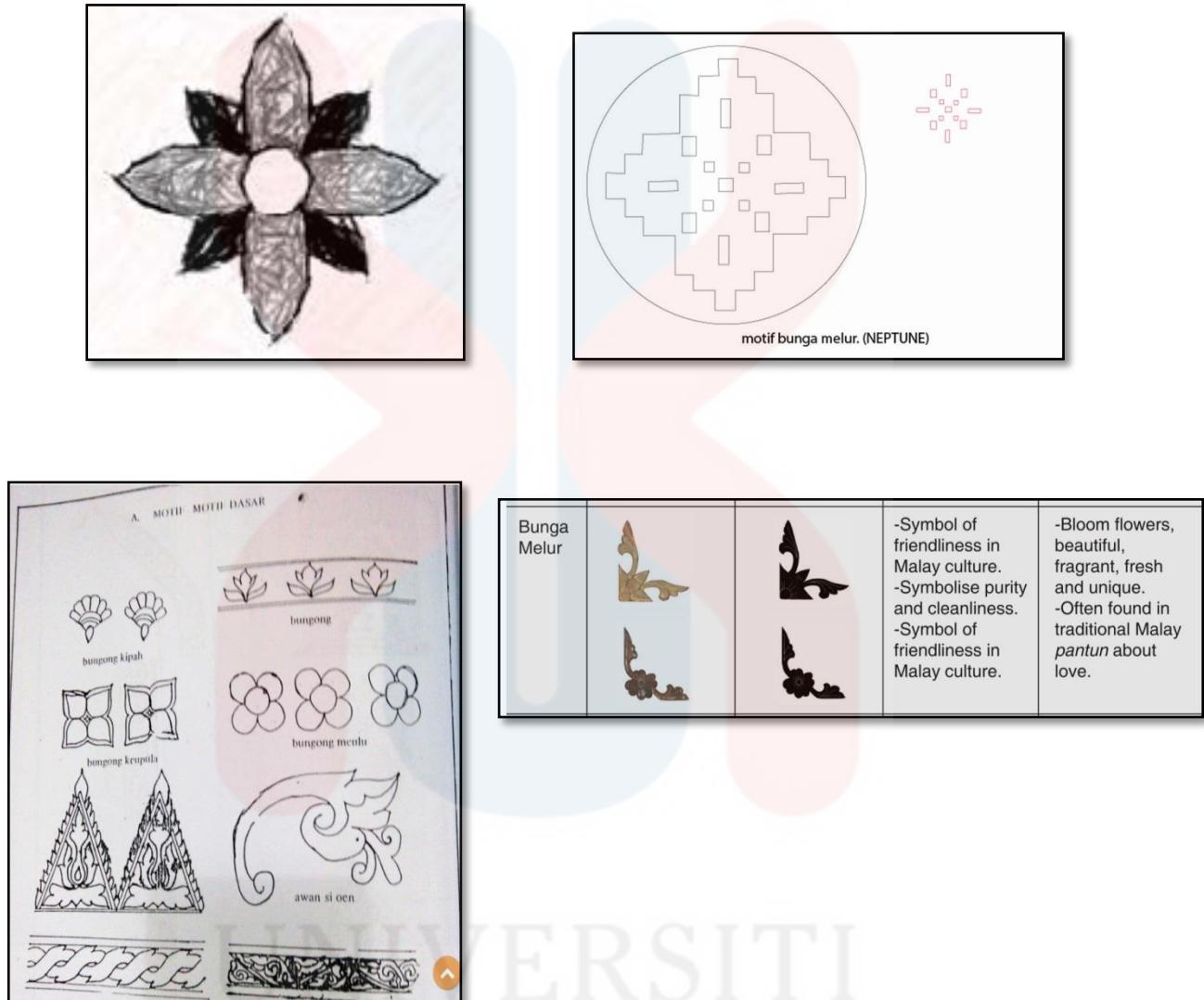
4.1 PENYATAAN REKAAN

Pemilihan motif bunga melur sebagai reka corak pada beg wanita adalah kerana gabungan motif bunga melur pada aksesori adalah gabungan yang sepadan. Pengkaji memilih motif bunga melur kerana bunga melur dianggap motif tradisional dan juga aksesori seperti beg wanita masa kini menggunakan motif flora yang disulam sudah kurang digunakan. (Hasleenda, 2011). Olahan motif ialah dengan mengekalkan seni motif sedia ada agar tidak hilang keasliannya. Penghasilan rekaan corak ini adalah dengan menggunakan teknik sulaman pita serta teknik sulam tampal atau *applique*. Pengkaji telah mengenalpasti beberapa teknik jahitan pita yang bakal digunakan iaitu teknik *Straight stitch*, *Ribbon stitch*, *Chain stitch*, *Lazy Daisy stitch* dan banyak lagi. Penggunaan warna ke atas rekaan corak ialah menggunakan warna primer dan sekunder agar terhasil warna kontra, terang dan gelap. Hal ini bagi menghasilkan rekaan corak yang menarik dan kelihatan segar kerana warna asli bunga melur hanyalah warna putih dan kuning.

Rajah 4.1 : Bentuk bunga melur yang telah dipilih oleh pengkaji.

Sumber: Google Images

Rajah 4.1: Motif-motif bunga melur tradisional

Sumber: Laman sesawang rasmi

4.2 MOTIF REKA CORAK

Berdasarkan kajian yang dijalankan, pengkaji telah memilih motif bunga melur sebagai bahan kajian utama. Pengkaji memilih motif tersebut kerana pada abad ke-15 dahulu, motif bunga melur mempunyai nilai tinggi kerana banyak diukirkan pada barang kemas penduduk negeri Kelantan dan Terengganu. Hal ini secara tidak langsung telah mengangkat motif bunga melur sebagai motif tradisional dalam rekaan corak aksesori masyarakat sekarang.

Dalam kajian yang telah dijalankan, pengkaji turut memasukkan bahagian lain tumbuhan melur kedalam rekaan corak seperti kuncup bunga, putik kuncup, daun, dan dahan bunga. Hal ini supaya rekaan corak tampak lebih hidup dan seperti keadaan sebenar pokok melur. Pengkaji perlu menyusun atur kedudukan setiap bahagian tambahan pokok dengan betul agar tidak berlaku sebarang kekeliruan ketika menyulam kelak.

Dalam penghasilan rekaan corak ini, pengkaji juga telah mengabungkan motif geometri seperti bulatan dan garisan. Hal ini bagi memenuhi citarasa penghasilan rekaan produk masa kini bagi beg wanita yang mengaplikasikan nama pemakai bersama-sama rekaan corak. Oleh itu pengkaji telah merencanakan untuk melakukan penambahan nama keatas setiap aksesori beg sulaman ini.

Rajah 4.2 : Motif bunga melur pada barang kemas tradisional.

Sumber: Laman sesawang rasmi

Rajah 4.2 : Motif bunga melur pada aksesori dompet wanita

Sumber: *Google Images*

Rajah 4.2 : Kuncup bunga Melur

Sumber: *Pinterest*

4.3 LUKISAN DAN LAKARAN REKA CORAK

Pengkaji telah membuat lukisan dan lakaran keatas kertas lukisan bersaiz A3 terlebih dahulu sebelum rekaan corak tersebut diaplikasikan keatas beg. Setelah membuat lakaran motif berserta kelainan saiz motif, susunan motif dan kedudukan motif, pengkaji bakal memasukkan warna kedalam motif. Fungsi pengkaji melakarkan terlebih dahulu motif tersebut ialah bagi memastikan rekaan corak yang dihasilkan ialah rekaan yang teratur, terancang dan motifnya terlihat jelas.

Lakaran rekaan corak sebanyak 20 rekaan bakal dipilih mengikut kaedah kualitatif oleh responden terpilih. Oleh itu, pengkaji perlu mengetahui dengan tepat setiap teknik sulaman pita yang digunakan bagi menghasilkan setiap rekaan corak tersebut dengan jayanya. Maka, pengkaji telah mengkaji teknik-teknik sulaman pita yang menghasilkan rupa 3 dimensi.

Setelah lakaran rekaan corak siap dipilih, rekaan-rekaan corak yang telah siap dipilih diletakkan keatas beg wanita sebelum lakaran sebenar keatas beg dilakarkan. Sebanyak 16 buah beg telah diletakkan gambar setiap rekaan corak menggunakan *Adobe Photoshop*. Kaedah ini perlu bagi menyesuaikan setiap bentuk beg bersama rekaan coraknya. Hal ini bagi membolehkan pengkaji menilai kesesuaian rekaan corak tersebut bersama beg yang bakal disulam.

4.3.1 Lakaran Motif

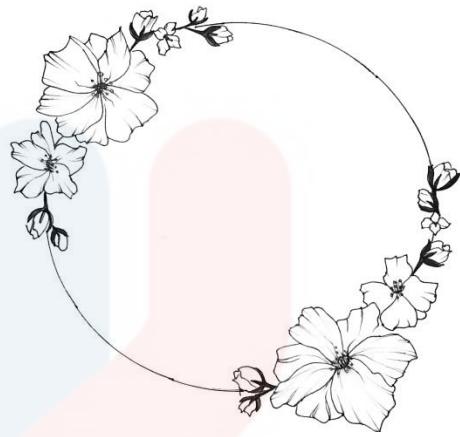
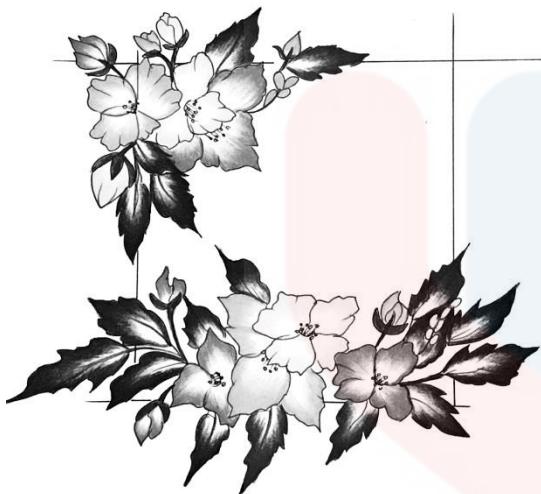

Rajah 4.3 : Lakaran bunga Melur oleh pengkaji

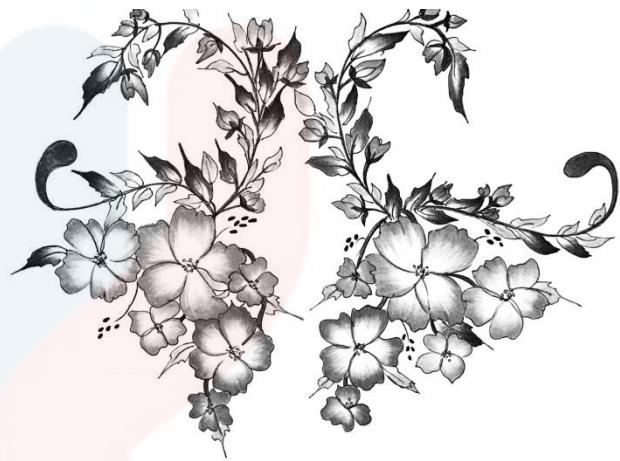
(Norsyamira Osman, 2021)

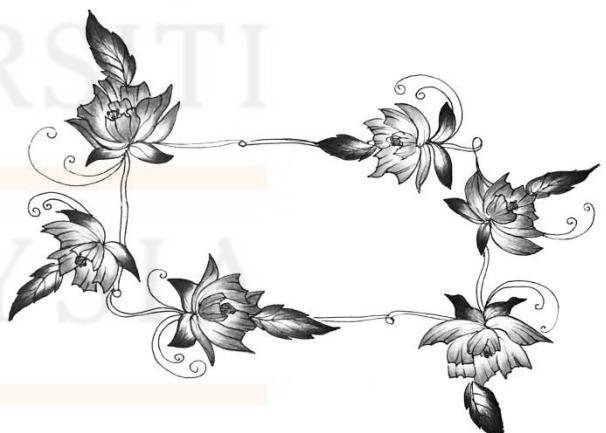
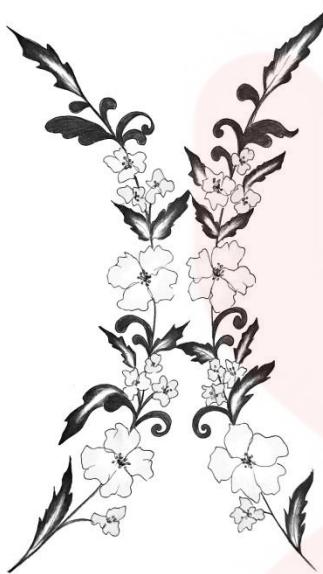
4.3.2 Rekaan Corak yang Dihasilkan

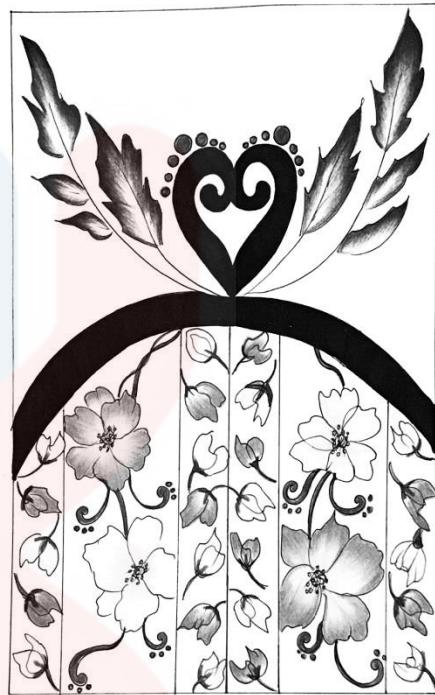
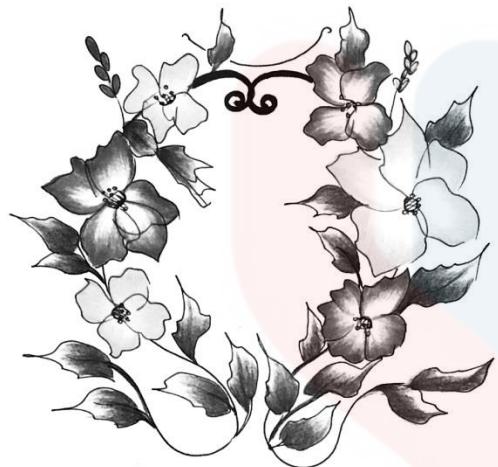

KELANTAN

Rajah 4.3 : Kepelbagaian jenis rekaan corak yang telah dihasilkan

(Norsyamira Osman, 2021)

4.4 CONTOH REKA CORAK

Proses penghasilan contoh rekaan corak amat penting bagi pengkaji. Ini dapat membantu pengkaji dalam menghasilkan reka corak mengikut lakaran yang telah dibuat pada saiz sebenar. Setelah itu, pengkaji telah memasukkan lakaran keatas beg menggunakan aplikasi *Adobe Photoshop* sebagai contoh gambaran produk yang bakal dihasilkan. Contoh gambaran produk ini adalah bertujuan menjadi rujukan semasa bagi pengkaji sepanjang proses penghasilan produk.

4.4.1 REKA CORAK 1

Rajah 4.4: Contoh gambaran produk rekaan pertama

(Norsyamira Osman, 2021)

4.4.2 REKA CORAK 2

Rajah 4.4: Contoh gambaran produk rekaan ke-2

(Norsyamira Osman, 2021)

4.4.3 REKA CORAK 3

Rajah 4.4: Contoh gambaran produk rekaan ke-3

(Norsyamira Osman, 2021)

4.4.4 REKA CORAK 4

Rajah 4.4: Contoh gambaran produk rekaan ke-4

(Norsyamira Osman, 2021)

4.5 WARNA

Warna terdiri daripada tiga kumpulan yang berbeza iaitu warna primer atau warna asas, warna sekunder dan warna tertier. Warna primer juga disebut sebagai warna utama yang tidak bercampur bersama warna lain dan mempunyai 3 jenis warna asas iaitu warna kuning, warna merah dan warna biru. Warna selain warna primer iaitu warna sekunder ialah mewakili campuran antara ketiga-tiga warna asas yang menghasilkan hijau dan ungu. Manakala, bagi warna tertier ialah hasil campuran dari salah satu warna primer bersama warna sekunder.

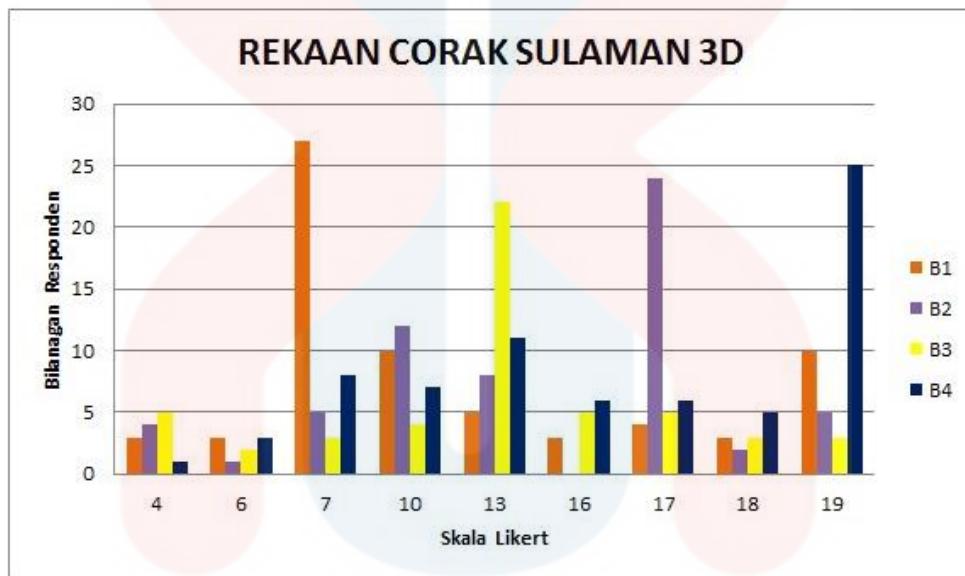
Dalam kajian ini, pengkaji telah menfokuskan penggunaan warna terang dan gelap agar terjadi sedikit kelainan pada sudut tertentu dan menjadikan rekaan corak lebih menarik. Pengkaji telah memutuskan untuk menggunakan warna primer dan sekunder. Hal ini bagi memperolehi warna ungu dan oren. Pengkaji juga turut mengekalkan warna asal motif bunga melur iaitu putih dan kuning.

Rajah 4.5: Warna yang digunakan dalam rekaan corak
(Norsyamira Osman, 2021)

4.6 PENGHASILAN PRODUK

Berdasarkan data yang dikumpulkan oleh pengkaji, pengkaji perlu menyulam keatas 4 buah beg yang berbeza rekaan bentuk, saiz, fungsi dan berlainan rekaan coraknya. Hal ini bersetujuan mengikut pilihan tertinggi, kedua tertinggi, ketiga tertinggi dan keempat tertinggi oleh responden.

Jadual 4.6 : Data hasil dari soal selidik yang dijalankan

(Norsyamira Osman, 2021)

4.6.1 Pemilihan Beg Wanita

Pengkaji telah memilih beg wanita seperti beg sandang, beg *backpack* dan beg *tote canvas*. Bagi pemilihan beg pertama ialah beg sandang berukuran 11' x 12' menggunakan kain kapas dan berwarna hijau *emerald* (1 unit), kedua ialah beg *backpack* menggunakan bahan linen sintetik iaitu campuran bahan bukan asli yang menjadikan kain seperti seakan-akan getah berukuran 13' x 12' berwarna hitam (1 unit) dan seterusnya ialah beg *tote canvas* berukuran 17' x 13' berwarna hitam (1 unit)

menggunakan kain kapas sintetik yang mengandungi campuran kapas dan sintetik yang menjadikan kapas tersebut kukuh dan tidak mudah diserapi air. Akhir sekali ialah beg tote 10' x 9.5' berwarna kelabu menggunakan kain linen (1 unit).

Rajah 4.6 : Jenis-jenis beg yang dipilih oleh responden

Sumber: *Pinterest*

4.6.2 Proses Sulaman Pita

Pengkaji akan menggunakan sulaman pita bagi motif bunga melur, kuncup dan batang pokok dengan cara jahitan pita iaitu *Straight stitch*, *Ribbon stitch*, *Lazy Daisy stitch*, *Feather stitch*, *Loose stitch*, *Turkish stitch*, *Folded flower* dan *Twisted stem*. Pengkaji perlu menggunakan pelbagai cara jahitan pita agar hasil sulaman yang dilakukan sama seperti lakaran. Hal ini kerana, perbezaan bentuk motif dan adanya batang pokok serta kuncup bunga yang dilakarkan oleh pengkaji, maka penggunaan cara jahitan pita yang sedikit tekniknya akan menghadkan penghasilan pelbagai bentuk dan motif lain.

Beg pertama ini menggunakan sulaman pita dan juga sulaman tampil keatas beg sandang jenis fabrik kapas. Antara teknik - teknik sulaman pita yang digunakan ialah *Loose stitch*, *Lazy Daisy Stitch*, *Ribbon stitch*, *Chain stitch* dan *Twisted stem*. Pada sulaman motif bunga melur pengkaji telah menggunakan teknik *Ribbon stitch* untuk bahagian dalam dan *Loose stitch* untuk bahagian luar. Hal ini kerana motif bunga melur yang dihasilkan untuk beg ini mempunyai dua lapisan kelopak kerana pengkaji memilih motif bunga melur jenis *Arabian Knights*. Bunga melur seperti ini mempunyai banyak kelopak dan lebih kembang berbanding bunga melur jenis melur siam atau *Melati Wrightia*. Bagi kuncup pula pengkaji telah menggunakan teknik *Lazy Daisy stitch* dan *Twisted stem* untuk menghasilkan batang pokok. Seterusnya untuk teknik *Chain stitch* digunakan untuk penghasilan motif geometri iaitu bulatan. Manakala, bagi daun yang dihasilkan ialah menggunakan teknik tampalan.

Rajah 4.6 : Jenis teknik sulaman yang digunakan

(Norsyamira Osman, 2021)

Sulaman pita dan sulaman tampal turut diaplikasikan keatas beg kedua iaitu beg *tote canvas* fabrik jenis kapas sintetik. Pengkaji telah menggunakan motif bunga melur jenis siam atau *Melati Wrightia* untuk sulaman beg kedua. Bunga melur jenis ini hanya mempunyai empat atau lima kelopak sahaja dan tidak begitu kembang. Bagi menghasilkan motif bunga melur pengkaji telah mengaplikasikan teknik sulaman pita iaitu *Folded flower* dan *Loose stitch*. Perbezaan antara teknik berikut ialah *Folded flower* memerlukan pengkaji melipat riben kepada beberapa bahagian dan jahit ditengah-tengah riben untuk membentuk bunga, manakala bagi teknik *Loose stitch* pula memerlukan pengkaji memotong setiap helaian riben untuk menjadikannya kepada beberapa kelopak bunga kemudian dijahit secara longgar dan ditarik untuk merapatkan

setiap kelopak tersebut. Seterusnya ialah teknik *Lazy Daisy stitch* digunakan untuk menghasilkan kuncup dan teknik *Twisted stem* untuk membuat batang pokok. Pengkaji turut mengaplikasikan teknik *Feather stitch* untuk menghasilkan putik kuncup.

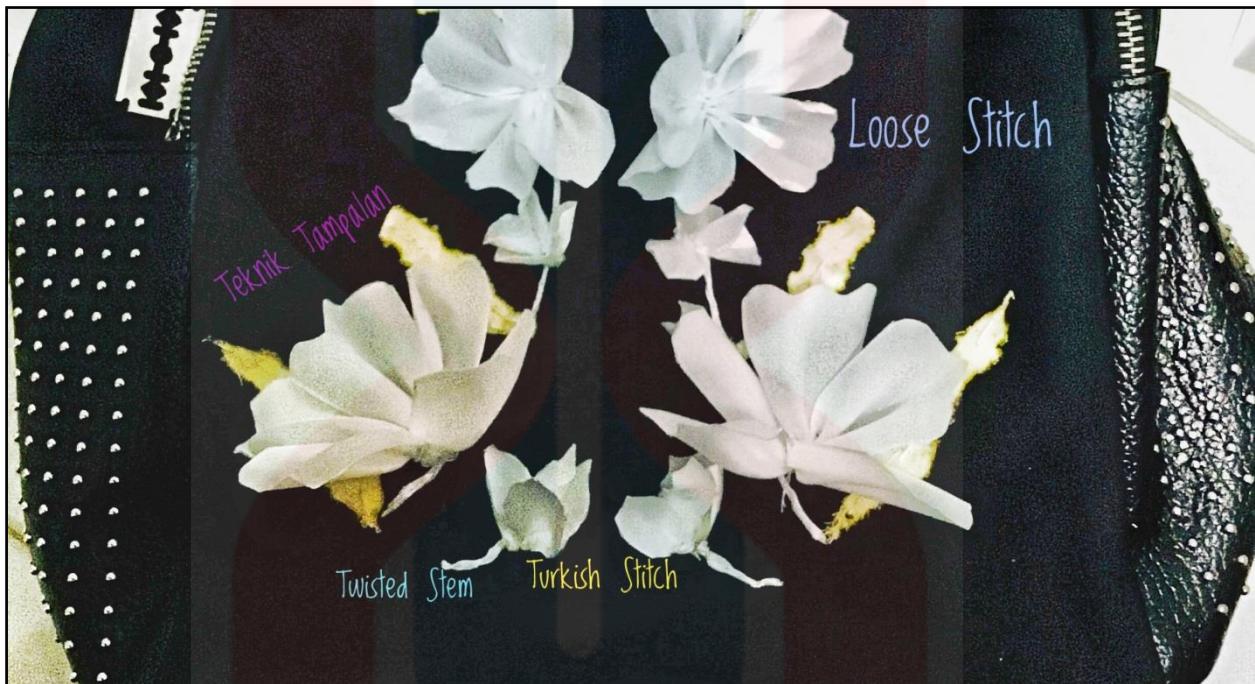

Rajah 4.6: Jenis teknik sulaman yang digunakan

(Norsyamira Osman, 2021)

Selain itu, penghasilan beg ketiga ini turut menggunakan sulaman pita dan sulaman tampal keatas beg *backpack* fabrik jenis linen sintetik. Pengkaji telah menggunakan sulaman pita iaitu teknik *Loose stitch* untuk membuat bunga besar dan teknik *Turkish stitch* untuk menghasilkan bunga kecil. Pengkaji perlu menggunakan teknik *Turkish stitch* untuk bunga kecil kerana teknik *Loose stitch* hanya boleh digunakan untuk bunga besar. Sekiranya pengkaji berdegil menggunakan teknik *Loose stitch* untuk menghasilkan bunga kecil, hasilnya akan membuatkan bunga kecil

menjadi keras dan berubah bentuk. Pengkaji turut mengaplikasikan teknik *Twisted stem* khas untuk membuat batang pokok.

Rajah 4.6: Jenis teknik sulaman yang digunakan

(Norsyamira Osman, 2021)

Akhir sekali ialah penghasilan beg keempat fabrik jenis linen. Pengkaji mengaplikasikan sulaman pita dan sulaman tampil untuk membuat rekaan corak keatasnya. Pengkaji telah menggunakan teknik sulam iaitu teknik *Loose stitch* untuk membuat motif bunga melur serta teknik *Ribbon stitch* dan *Lazy Daisy stitch* untuk menghasilkan kuncup bunga. Manakala bagi membuat batang pokok, pengkaji telah menggunakan teknik *Twisted stem* dan juga teknik *Chain stitch* untuk menghasilkan motif geometri iaitu garisan bulatan. Sulaman terakhir iaitu sulaman tampil diaplikasikan

keatas motif daun, hal ini supaya berlaku perbezaan pandangan terhadap motif yang difokuskan.

Rajah 4.6: Jenis teknik sulaman yang digunakan
(Norsyamira Osman, 2021)

Perkara yang dapat disimpulkan sepanjang proses penghasilan produk ialah pengkaji perlu mengadaptasi teknik sulaman pita yang sesuai mengikut bentuk dan saiz motif dengan betul. Hal ini kerana sulaman pita paling banyak digunakan untuk menghasilkan motif bunga, kuncup dan batangnya. Rekaan corak yang baik haruslah mempunyai susunan motif yang baik dan pelbagai saiznya, maka dari itu pengkaji perlu menggunakan teknik sulaman pita yang pelbagai demi menghasilkan bentuk yang sepadan dengan lakaran. Pengkaji juga haruslah bijak mengendali teknik tampalan menggunakan kain belacu, ini kerana keadaan daun hasil lapisan kain belacu masih belum cukup kerasnya. Motif pengkaji menggunakan kain belacu untuk sulaman tampal

adalah kerana motif daun yang dilakarkan tidak sesuai dihasilkan menggunakan sulaman pita, hal ini kerana sulaman pita akan membuat daun menjadi lebar dan berubah bentuk menjadi daun pokok bunga raya. Tambahan pula, masalah keadaan semasa seperti Perintah Kawalan Pergerakkan (PKP) menyukarkan pengkaji mendapatkan bahan untuk sulaman tampal seperti kain felt.

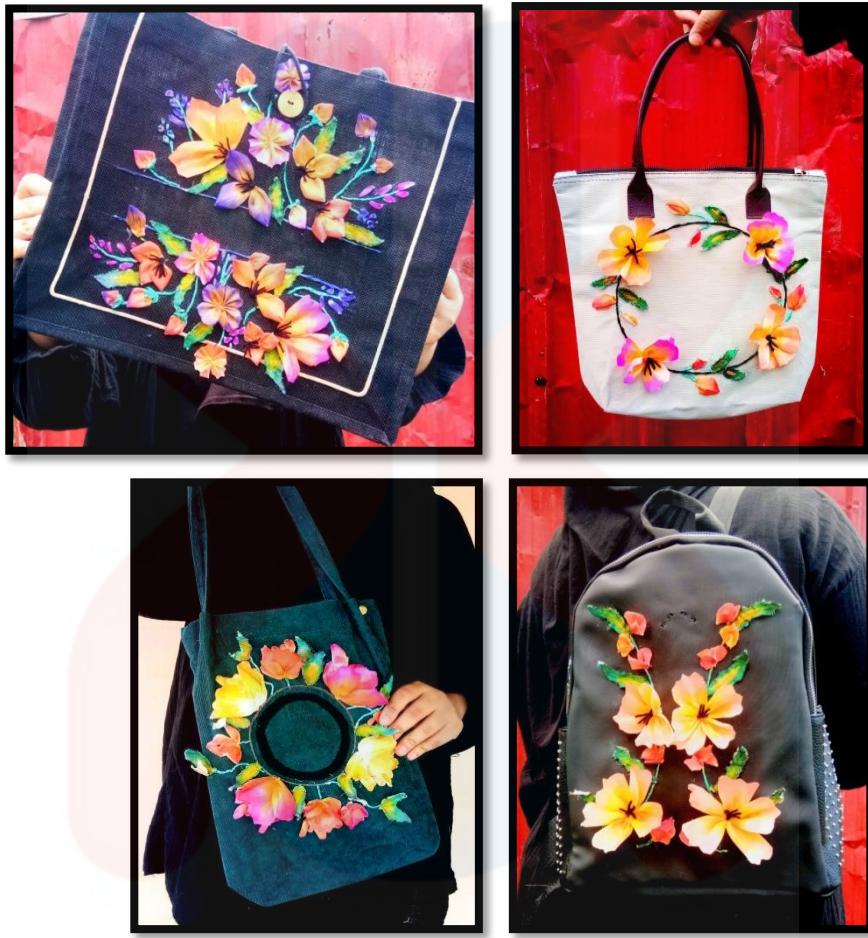
4.6.3 Proses Sulam Tampal (*Applique*)

Pengkaji akan menggunakan teknik tampilan menggunakan bahan seperti kain belacu untuk menghasilkan motif daun. Pengkaji telah menggunakan sulaman tampal bagi mengelakkan motif daun jauh lebih menonjol dari motif utama iaitu motif bunga melur dalam masa yang sama turut mengekalkan aspek 3 dimensi. Setiap lapisan daun mempunyai dua hingga 3 lapisan kain belacu agar daun menjadi sedikit keras dan tidak jatuh layu apabila ditampal.

Rajah 4.6: Daun yang dihasilkan menggunakan kain belacu
(Norsyamira Osman, 2021)

4.7 Produk Akhir

Rajah 4.7: Hasil produk akhir

Rajah 4.7 menunjukkan hasil rekaan produk aksesori yang menggunakan motif bunga melur. Fungsi rekaan aksesori ini membolehkan wanita mengayakan beg tersebut dengan pelbagai jenis gaya pakaian dan membawa beg tersebut ke pelbagai tempat mengikut jenis beg yang dipilih. Pengkaji telah menggunakan pemilihan beg dan reka corak yang bersesuaian mengikut kesesuaian umur yang telah dikenalpasti. Pengkaji telah menggunakan pewarna kain untuk menghasilkan tona warna berbeza keatas setiap motif bunga diatas beg.

BAB 5

CADANGAN DAN KESIMPULAN

5.0 Cadangan

5.0.1 Pengkaji Baru

Antara cadangan yang ingin dicadangkan kepada pengkaji baru ialah pengkaji baru perlu lebih kreatif dan berani dalam menghasilkan sesuatu produk baharu yang melibatkan aksesori fesyen. Setiap rekaan corak yang dihasilkan haruslah mempunyai susun atur yang bagus dan terancang. Hal ini kerana, penghasilan produk yang kemas dan teliti dapat menarik minat ramai pengguna.

Selain itu, pengkaji haruslah memilih fabrik yang berseuaian dengan reka bentuk produk agar dapat disesuaikan dengan setiap penggunaan dan pengayaan. Hal ini bagi memastikan sulaman yang dihasilkan terletak elok dan tidak terjadi sebarang masalah. Sebagai contoh pemilihan beg tote canvas yang bersifat keras dan kukuh bagi menghasilkan rekaan corak sulaman pita yang banyak dan besar sesuai dengan saiz beg tersebut.

Akhir sekali ialah, pengkaji perlulah membuat pemilihan warna yang sesuai mengikut rekaan corak dan sasaran penggunanya. Pemilihan warna yang betul dapat menarik golongan yang disasarkan sebagai pengguna. Ia juga memberikan kesan menarik dan harmoni dalam penghasilan rekaan corak yang dihasilkan. Golongan wanita sentiasa menyukai gabungan warna yang pelbagai, kombinasi warna terang dan gelap serta mempunyai tona warna.

5.0.2 Industri

Antara cadangan yang ingin disampaikan kepada para penyulam dalam industri tekstil ialah teruskanlah mengkaji motif-motif tradisional lain dan mengaplikasikan motif tersebut terhadap produk-produk aksesori. Sebagai contoh ialah motif bunga melur, jika belum membaca sejarahnya dan keunikannya pasti tiada yang tahu kehebatanya motif tersebut yang pernah menjadi ukiran perhiasan barang kemas di negeri Kelantan dan Terengganu, diangkat menjadi nama jajahan Melur kini, dan menjadi lambang kaum di Malaysia yang dapat dilihat pada syiling 20 sen kini. Penyulam juga haruslah mengolah motif tersebut menjadi idea baharu yang lebih kreatif dan menarik.

5.0.3 Negara

Antara cadangan yang dikemukakan kepada negara adalah negara haruslah membuat program bagi mengilap bakat-bakat penyulam agar menjadi penyulam berbakat tinggi. Hal ini kerana, penyulam memerlukan lebih banyak pendedahan mengenai sulaman melalui program, bengkel belajar atau institusi belajar. Tambahan, dengan wujudnya program seperti pencarian bakat atau cabaran menjadi penyulam terbaik akan menwujudkan penyulam yang berdaya saing dan pencetus idea yang lebih kreatif.

5.2 Kesimpulan

Berdasarkan kajian yang telah dijalankan, pengkaji dapat membuat kesimpulan bahawa rekaan corak bermotifkan bunga melur telah memberikan pembaharuan terhadap aksesori seperti beg wanita dan juga pembaharuan dalam teknik sulaman 3 dimensi. Kajian yang dijalankan turut memberikan manfaat kepada industri tekstil bagi mengusahakan aksesori menggunakan motif bunga melur. Melalui penggunaan teknik sulaman pita dan sulaman tampal, produk yang dihasilkan akan menjadi lebih menarik dan pengguna akan merasa ingin mencuba produk baharu tersebut.

Pengkaji juga dapat menyimpulkan bahawa kajian yang telah dijalankan ini dapat menjadikan masyarakat khususnya golongan belia semakin berani dalam mencipta produk aksesori menggunakan motif-motif tradisional dan secara sukarela menceburkan diri dalam seni kraftangan menggunakan teknik sulaman. Tambahan juga, ini akan mewujudkan golongan belia yang yakin dan berani melakukan inovasi baharu dalam industri tekstil.

RUJUKAN

Ain Aini (2016, Dec 10). Slide Sulaman. Diakses dari
https://issuu.com/ainaini/docs/slide_sulaman_issu.com.pptx

Abdul Razak Mahmud (2015). Ikhtisar SEJARAH KELANTAN. Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan.

Aishah@Eshah Haji Mohamed (2012). Tumbuhan Dalam Upacara Perbomohan: Kes Main Teri di Kelantan. Universiti Kebangsaan Malaysia. Diakses dari:
<https://ejournal.ukm.my>

Batik Sri Classic (2009). Hasil-hasil Rekaan Sulaman Terkini Aksesori. Diakses dari
<https://sri2u.com/hasil-hasil-rekaan-sulam-manik-terkini-aksesori/>

Batik Sri Classic (2009). Corak Sulam Bunga Melur, Kerawang Lebah dan Sulur Pakis. Diakses dari <https://sri2u.com/portfolio-items/corak-sulam-bunga-melur-kerawang-lebah/>

Batik Sri Classic (2009). Bunga Sulaman Riben, Kaerah Tampal atau Tebuk. Diakses dari
<https://sri2u.com/bunga-sulaman-riben-kaerah-tampalan/>

Bunga Melur (2019). Jasminum Sambac. Diakses dari: <https://www.melur.com>

Bunga Melur (2020). Bunga Melur. Diakses dari: <https://ms.wikipedia.org>

Halina Mohd Nor (2017, Mei 13). Bunga Melur Tingkatkan Imun Badan. Diakses dari:
<https://www.bharian.com.my>

Hornby (1985). Methodology. Diakses dari: <https://hornby.A.S.1989,Oxford-Advance-OfL-eaner's-Dictionary>

Irni Nor Suhana (2017). Sulaman Riben. Diakses dari: <https://www.pis.edu.my>

Jelita (1994). Koleksi Fesyen 4. Berita Publishing.Sdn.Bhd

Kamus Dewan Edisi Keempat (2007). DPB Publication

Kamus Pelajar Edisi Kedua (2008). DBP Publication

Kakijalans (2020). 5 Wonderful Thing To Do and See In Kota Bharu. Diakses dari: <https://www.freemalaysiatoday.com>

Kementerian Pertanian (1958). Bunga Kebangsaan. Diakses dari: <https://www.malaysia.gov.my>

Lin. G & Jooyoung. S (2013). The Innovative Application of Surface Texture in Fashion and Textile Design. Diakses dari: <https://pdfs.semantic.scholar.org>

Lilo Siegel (2021). Sulaman Riben Sulaman 2021 Dalam Fesyen Kasual. Diakses dari: <https://ms.todomedia/working-ribbon-stitch>

Mohd Razaimi. H (2020). Motif Alam Flora Dalam Seni Ukiran Logam Halus. Universiti Kebangsaan Malaysia. Diakses dari: <https://jurnalarticle.ukm.my>

Magazine. O (2021). Mengapa Taman atau Melati Dalaman Tidak Berbunga dan Apa Yang Perlu Dilakukan. Diakses dari: <https://ms.morakinsulation.com/11775-why-garden-or-indoor-jasmine-does-not-bloom-and-what.html>

Nurita Juslin (2009). Masalah atau Cabaran Sulaman Tangan. Folio Jahitan Sulaman (59). Diakses dari: www.scribd.com/m2unz/fmk/basic

Pendidikan Seni Visual Tingkatan 2 (2017). Bidang Seni Kraf. Diakses dari: <https://anyflip.com/mzunz/fmfk/basic>

Pendidikan Seni Visual Tingkatan 4 (2019). Bidang Seni Kraf. Diakses dari:

<https://anyflip.com/hdxsp/juxf/basic>

Pejabat Tanah dan Jajahan Kota Bharu (2018). Latar Belakang Jajahan. Diakses dari:

<https://ptikb.kelantan.gov.my>

Rosilawati Wahid (2019, Okt 10). Teknik Sulam Tampal. Diakses dari

<https://rosilawatiwahid.blogspot.com/2019/10/sulam-tampal-applique-di-atas-minky.html>

Rohana Saadan (2019, Apr 20). Pakar Sulaman Tampal. Harian Metro. Diakses dari

<https://www.metro.com.my/node/446707/amp>

Rashidah Awang (2015). Apa Itu Kajian Kualitatif. Diakses dari

<https://www.slideshare.net/rashidahwang3/apa-itu-kajian-kualitatif>

Sheikh Azmi (2016). Variasi Sulaman Manik Timbul 3D. Alaf21

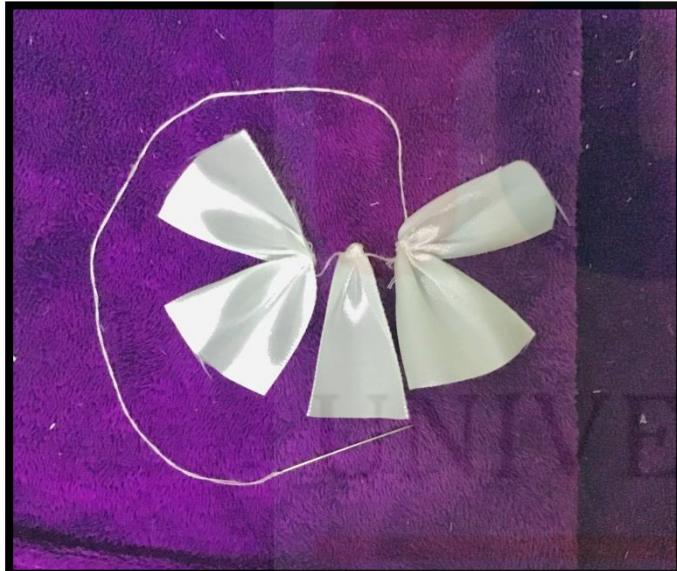
Shida.I.O (2014, Jan) Amalan Hospitaliti Dalam Masyarakat Melayu Tradisional dan

Sekarang: Kajian Kes Program Inap Desa di Jalan Kota Bharu, Pulau Pinang.

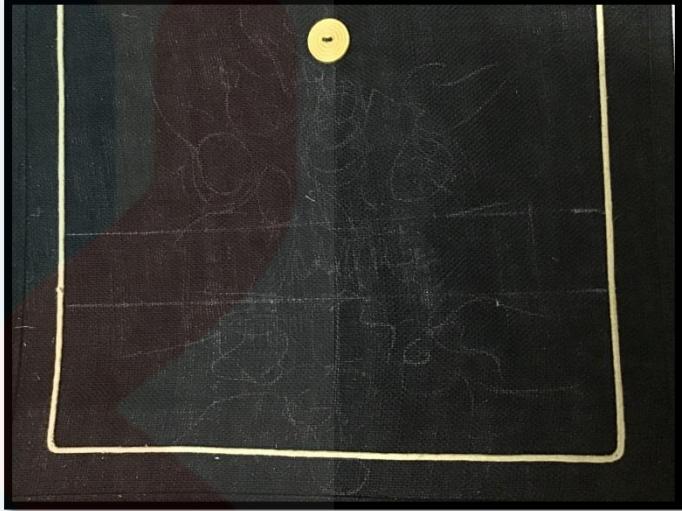
Universiti Sains Malaysia. Diakses dari <https://www.researchgate.net.com>

Sarina. Beginner's Guide to Ribbon Embroidery. 9 Most Commonly Used Stitches. Diakses

dari <https://sewguide.com/ribbon-embroidery/>

LAMPIRAN

MALAYSIA
—
KELANTAN

KELANTAN

UNIVERSITI MALAYSIA KELANTAN,
FAKULTI TEKNOLOGI KREATIF DAN WARISAN.

BORANG SOAL SELIDIK PROJEK PENYELIDIKAN 2

Makluman Kepada Responden:

Soal selidik ini adalah bagi memenuhi keperluan pelajar tahun 4 kos Teknologi Kreatif. Soal selidik ini bertujuan untuk mengkaji pasaran produk iaitu beg wanita menggunakan teknik sulaman 3D menggunakan sulaman pita dan tampil yang bakal dihasilkan. Segala maklumat yang diberikan akan dirahsiakan dan ia akan hanya digunakan bagi kepentingan kajian sahaja.

BAHAGIAN A : DATA DEMOGRAFI RESPONDEN

Arahan: Tandakan (✓) pada ruangan yang disediakan

1) JANTINA

Lelaki

Perempuan

2) Umur

Kurang 20 tahun

41 hingga 55 tahun

21 hingga 30 tahun

lebih 55 tahun

31 hingga 40 tahun

BAHAGIAN B: BEG WANITA MENGGUNAKAN SULAMAN 3D.

1 : SANGAT TIDAK SETUJU

2 : TIDAK SETUJU

3 : TIDAK PASTI

4 : SETUJU

5 : SANGAT SETUJU

B1 : PRODUK 1

Arahan : Tandakan (✓) pada ruangan jawapan yang dipilih

BIL	PERKARA	1	2	3	4	5
1						
2						
3						
4						

B2 : PRODUK 2

Arahan : Tandakan (✓) pada ruangan jawapan yang dipilih

BIL	PERKARA	1	2	3	4	5
1						
2						
3						
4						

B3 : PRODUK 3

Arahan : Tandakan (✓) pada ruangan jawapan yang dipilih

BIL	PERKARA	1	2	3	4	5
1						
2						
3						
4						

MALAYSIA
UNIVERSITI
KELANTAN

B4 : PRODUK 4

Arahan : Tandakan (✓) pada ruangan jawapan yang dipilih

BIL	PERKARA	1	2	3	4	5
1						
2						
3						
4						